

SOUTĚŽ

MODERNÍ ARCHITEKTURA ČESKÝCH BUDĚJOVIC

VÝSLEDKY SOUTĚŽE

Odbor památkové péče Magistrátu města České Budějovice ve spolupráci s Národním památkovým ústavem v Českých Budějovicích vyhlásil u příležitosti Dnů evropského dědictví EHD 2023 vědomostní soutěž pro děti a mládež do 16 let – jednotlivce i kolektivy.

Soutěž probíhala od 16. 9. 2023 do 31. 12. 2023

Níže přinášíme odpovědi na soutěžní otázky. Zveřejněné jsou na webových stránkách odboru památkové péče Magistrátu města České Budějovice www.c-budejovice.cz a Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích www.npu.cz/uopcb.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVISŤE V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

1. Náměstí Přemysla Otakara II.

1.1 Uved' jméno panovníka, který jako první přikázal provést dláždění českobudějovického náměstí. V jakém to bylo roce?

První dláždění náměstí nechal provést roku 1364 sám císař Svaté říše římské a český král Karel IV. Údajně se tak stalo poté, co si při návštěvě královského města Českých Budějovic při vystupování z vozu na náměstí zašpinil boty a ošacení. Navíc císaři vadil nevábný odér linoucí se z tehdejších masných krámů, které tehdy stály na náměstí. A tak došlo k přesunutí masných krámů z náměstí a částečnému zadláždění plochy náměstí, které bylo vytvořeno z kamenných valounů.

1.2 Uved' jméno významného československého meziválečného architekta, který vytvořil projekt nové dlažby na českobudějovickém náměstí v 1. pol. 20. století.

Dlažba na náměstí Přemysla Otakara II., která je k vidění do současnosti, byla vybudována na základě projektu jednoho z nejvýznamnějších československých meziválečných architektů Pavla Janáka.

1.3 Pozorně se podívej na dláždění náměstí. Jaký vidíš rozdíl v dlažbě v bezprostředním okolí Samsonovy kašny a na ostatní ploše náměstí?

Bezprostřední okolí Samsonovy kašny je vydlážděno kamennými valouny, které mají svým vzhledem připomínat historickou dlažbu. Od ostatní plochy náměstí je tato dlažba oddělena kamennými kvádry. Velká plocha náměstí je vydlážděna keramickými cihlami, kterým se říká „šatovský špalík“.

1.4 Zjistí, jak se nazývaly keramické cihly, které byly použity na vydláždění hlavního českobudějovického náměstí v 1. pol. 20. století. Uved' název firmy, která je vyráběla.

Keramické cihly vyrobila Šatovská továrna na keramické zboží. V katalogu zboží nabízela tento výrobek pod obchodním názvem „silniční špalík“, někdy se užíval také název „šatovský špalík“. Materiál na šatovské špalíky dodala šamotka Zliv.

1.5 Uved', v jakém roce bylo dláždění náměstí keramickými cihlami a kamennými deskami dokončeno. Ve stejném roce bylo náměstí přejmenováno. Jak se nazývalo?

Celé předláždění českobudějovického náměstí bylo dokončeno v roce 1939. V důsledku nacistické okupace Československa bylo českobudějovické náměstí přejmenováno z Masarykova náměstí na „Adolf Hitler Platz náměstí“.

2. Funkcionalismus

2.1 Zjistí, kdo vynalezl železobeton a jak na vynález přišel?

Traduje se, že za vznikem železobetonu stojí pařížský zahradník Joseph Monier, který, roztrpčen tím, že mu v zimě praskají květináče, začal při jejich výrobě přidávat do betonu drátěné pletivo. Železobeton si Monnier nechal patentovat 16. července 1867.

Vynález železobetonu způsobil zásadní zvrát ve stavebnictví. První budovou na světě postavenou ze železobetonových prefabrikátů bylo v roce 1891 kasino v Biarritzu. První železobetonový most byl postaven v roce 1901 přes řeku Inn. V roce 1902 vyrostla ze železobetonu první výšková budova v americkém Cincinnati.

2.2 Jak se tento švýcarský architekt, který sepsal „Pět bodů moderní architektury“, jmenoval? Jím definovaných pět bodů moderní architektury vyjmenuj.

Švýcarský architekt se jmenoval Le Corbusier (1887–1965) vlastním jménem Charles-Édouard Jeanneret-Gris.

Pět bodů moderní architektury podle Le Corbusiera:

1. Sloupy / Stavět domy na sloupech. Přízemí se stává volným, průchozím.
2. Střešní zahrady / Ploché střechy umožňují zřizování zahrad, zvětšování zelené plochy měst.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVNÍŠTĚ V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

3. Volný půdorys / Pilíře nesou stropy všech podlaží, to umožňuje umístit příčky v každém patře jinak.
4. Horizontální okno / Okno může vést od jednoho sloupu k druhému, je možné ho tak podstatně zvětšit.
5. Volné průčelí / Sloupy dovolují, abychom průčelí řešili podle libosti.

3. Obchodní dům Brouk a Babka

3.1 Uved' jméno významného budějovického architekta, který obchodní dům Brouk a Babka projektoval. Uved' alespoň tři další stavby v Českých Budějovicích, které projektoval.

Obchodní dům Brouk a Babka projektoval významný budějovický architekt Karel Chochola. Dalšími stavbami, které projektoval, jsou např. kino Kotva, centrála Jihočeských elektráren, tribuna na sokolském stadionu, vily v ulici S. K. Neumanna, spolupráce na Trilčově jezu.

3.2 Podívej se pozorně na světlý vnější obklad „Broukárny“. Na některých místech na keramickém obkladu si všimni vytlačeného nápisu s logem výrobce. Přepiš tento název a nakresli nebo zdokumentuj logo, které na obkladu uvidíš.

Označení na keramickém obkladu: Západočeské kaolinky.

3.3 Oblíbená hesla firmy Brouk a Babka např. zněla: „Pracujeme pro Vás!“ Nebo: „Ví to otec, ví to matka, že je u nás Brouk a Babka.“ Zkus vymyslet a výtvarně znázornit lákavý slogan i ty.

4. Záložna českobudějovická

4.1 Zjistí význam a původ pojmu „banka“.

Samotné označení banka má původ v itaštině – „il banco“ byla lavice nebo stůl, na kterém probíhaly transakce.

Úpadek neboli též bankrot (z it. banca rotta – rozbitá lavice) je právem definovaná neschopnost dlužníka platit své splatné závazky (dluhy) více věřitelům.

4.2 Uved' jména dvou architektů, kteří v r. 1934 vytvořili projekt nové Záložny českobudějovické ve stylu funkcionalismu.

Vytvoření projektu nové budovy Záložny byl zadán architektům Josefovi Václavíkovi a Bohumilu Kněžkovi, kteří projekt dokončili roku 1934.

4.3 Nech se také inspirovat nizozemskou modernou a načrtni dům spojením tří kvádrů. Pomoci ti může i zjednodušený náčrt záložny českobudějovické, který vidíš vpravo.

4.4 Zjistí, co představuje pojem „petrášky“, jaká je jejich hlavní výhoda, a kdo je jejich vynálezcem.

Pojem „petráška“ představuje dutou cihlu ve tvaru písmene T.

Její vynálezcem je nejvýznamnější meziválečný budějovický stavitel František Petráš.

Mezi hlavní vlastnosti „petrášek“ patřila jejich lehkost, které docílili přidáním speciální přísady, která při výpalu v peci vyhořela. Petrášky byly důležitým předstupněm vzniku lehkých cihelných tvárnic s tepelně-izolačními vlastnostmi, které jsou používány do současnosti. Od roku 1921 začaly petrášky patřit mezi hlavní zdící materiál firmy bratří Petrášů. Kromě toho byl tento vynález oceněn na Expozici moderní architektury v Gentu roku 1921 a v Turíně o rok později.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVNÍSTĚ V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

4.5 Prohlédni si umělecké vybavení budovy. Zdokumentuj (vyfoť nebo nakresli) a uveď autory těchto tří uměleckých děl: bronzový reliéf Rodina a práce, socha s fontánou, vitráž s motivem spořivosti.

Přímo nad vchodem se nachází bronzový reliéf Rodina a práce od Břetislava Bendy, socha s fontánou uvnitř budovy je rovněž dílem Břetislava Bendy, vitráž s motivem spořivosti je od Josefa Kaplického.

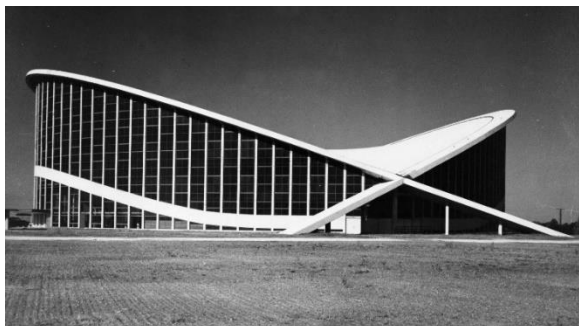
4.6 Jaká bankovní instituce sídlí v budově bývalé Záložny českobudějovické na rohu nám. Přemysla Otakara II. v současnosti?

V budově bývalé Záložny českobudějovické dnes sídlí pobočka České spořitelny, a. s.

5. Plavecký stadion

5.1 Podívej se na obrázky Dorton Areny v Raleigh a budějovického plaveckého stadionu. Jaké jsou mezi těmito stavbami rozdíly? Pro názornost můžeš obě stavby nakreslit nebo doložit obrázky, fotografiemi.

Stavba Dorton Areny v Raleigh má také tvar hyperbolického paraboloidu, ovšem konstrukce se skládá ze dvou zkřížených oblouků, které jsou zasazeny do země. Střecha je podepřena sloupy. Českobudějovický plavecký bazén má střechu také ve tvaru hyperbolického paraboloidu, který je ale tvořen rámem ve tvaru plynulého prstence. Rám se nedotýká země, jako by se vznášel nad zemí, nad kterou ho podpírají dvě prohnuté železobetonové stěny. Pokud porovnáme střechy obou stadionů z profilu na delší straně, ta budějovická má tvar vlny, americká připomíná tvarem letícího ptáka či tvar trojúhelníku.

Dorton Arena v Raleigh

Českobudějovický plavecký bazén

5.2 Uveď, kdy byl plavecký stadion poprvé otevřen veřejnosti a jak se jmenoval jeho hlavní architekt.

Návrh Plaveckého stadionu byl vytvořen významným jihočeským architektem Bohumilem Böhmem v roce 1958. Vzhledem k nedostatku materiálu v této době se čekání na otevření budovy veřejnosti protáhlo na třináct let, veřejnosti byl poprvé otevřen v roce 1971.

5.3 Zjistí, co dalšího bylo na budově plaveckého stadionu při rekonstrukci v letech 1996-1997 změněno/přistavěno.

K nízkému křídlu byl přistavěn nevhodný vstupní portikus (přístřešek) spojený s altánem. Dlouhé křídlo bylo částečně stavebně upraveno, na jih bylo prodlouženo o drobnou přístavbu k dětskému bazénu. Na západní straně byla vybudována terasa a na severní straně schodiště. V interiéru byla mimo jiné částečně upravena dispozice vstupního prostoru a malého bazénu. Ve vstupním prostoru byly mozaikové obklady nahrazeny velkoformátovými dlaždicemi a hliníkové rámy v prosklení bazénové haly byly nahrazeny plastovými. Byl postaven také nový krytý tobogán o délce 69 metrů.

5.4 Představ si, že před stadionem nestojí žádná socha. Dovedl bys navrhnout sochu, či jiný předmět, který by se na vzniklé volné místo hodil?

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVÍŠTĚ V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

6. Sokolský ostrov

6.1 Roku 1924, tedy před 100 lety, Sokolové na ostrově postavili svou první stavbu. Jaký druh stavby to byl a k jakému účelu byla postavena? Uveď jméno architekta, který stavbu projektoval.

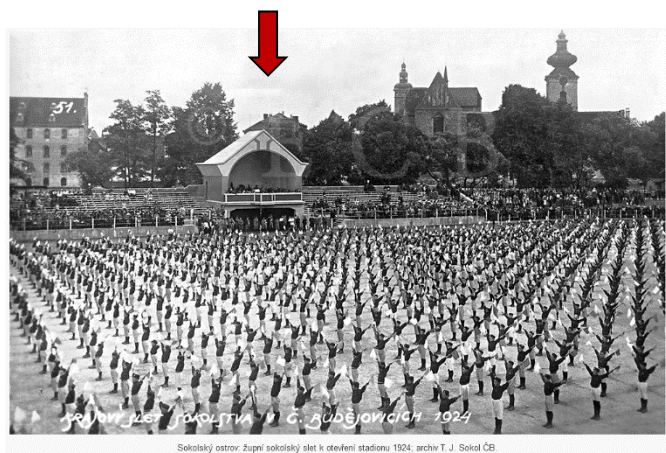
Roku 1924 postavili Sokolové na Sokolském ostrově stadion pro sokolský slet. Puristický stadion pro 16 000 lidí o rozměrech 110x65m navrhl architekt Karel Chochola.

6.2 Porovnej návrh řešení Sokolského ostrova architektů Stránského a Šléglů z 30. let 20. stol. a současnou podobu ostrova. V čem se současný stav ostrova liší od návrhu z 30. let 20. stol.? Uveď alespoň 3 rozdíly.

Rozdíly mezi současnou podobou Sokolského ostrova a návrhem řešení architektů Jaroslava Stránského a Josefa Šléglů z 30. let 20. století jsou především v nových stavbách, objektech a využití veřejného prostranství. Postaven byl Plavecký stadion, Sokolovna, socha odpočívajícího plavce, letní plovárna, parkoviště pro auta, dětské hřiště, kavárna, dva mosty přes řeku....

6.3 Prohlédni si černobílou fotografii níže. Je na ní zachycen atletický stadion na Sokolském ostrově, když se zde konal sokolský slet. Šipkou je označena menší stavba z r. 1924. Zjisti, k jakému účelu stavba sloužila? Stavba se do dnešních dnů nedochovala, zbylo z ní pouze torzo, které vidíš na fotografii vpravo.

Stavba označená šipkou bývala menší tribuna s půlkruhovou akustickou mušlí pro hudební orchestr.

6.4 Sokolský ostrov využívají obyvatelé města jako prostor pro sport, odpočinek a relaxaci dodnes. Jak jej využíváš ty? Která místa na Sokolském ostrově navštěvuješ nejčastěji?

7. Sokolovna

7.1 Najdi na budově budějovické sokolovny čtyři základní kameny. Ten největší má na sobě vytesaný letopočet. Ze kterého místa pochází a jaký rok je na něm vytesán?

Největší kámen byl dovezen z Husince a je na něm vytesán letopočet 1928. Základní kameny odkazovaly na důležitá jihočeská místa českých dějin a zároveň symbolicky představovaly sokolské ctnosti – sílu, pravdu, lidskost a svornost.

Kámen z Trocnova / síla

Kámen z Českých Budějovic / svornost

Kámen z Husince / pravda

Kámen z Chelčic / lidskost

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVNÍSTĚ V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

České
Budějovice

7.2 Uved' datum slavnostního otevření budějovické sokolovny.
Slavnostní otevření budějovické sokolovny se konalo 14. června 1947.

7.3 Vedle sokolovny se v současnosti nachází parkoviště, ke kterému se budova obrací velkým schodištěm. Na jedné stěně je zde vidět znak Sokola. Nakresli ho.
Výtvarný úkol.

7.4 Znak Sokola je vlastně šifra. Dokážeš ji rozluštit?
Šifra v sobě skrývá písmena S O K O L

8. Dlouhý most

8.1 Uved' jméno architekta současné podoby Dlouhého mostu a datum jeho slavnostního otevření.

Projekt současné podoby Dlouhého mostu vytvořil architektonický ateliér pod vedením Ing. arch. Romana Kouckého.

Dlouhý most byl slavnostně otevřen 28. října 1998. Realizace stavby: červenec 1996–říjen 1998.

8.2 Představ si, že jsi architektem. Nakresli návrh mostu podle tvých představ.
Výtvarný úkol.

9. Sousoší řeky

9.1 Uved' jméno sochaře, který v roce 1965 sousoší Řeky vytvořil. Uved' názvy alespoň tří dalších děl - soch tohoto autora, které se v Českých Budějovicích nacházejí.

Sousoší s názvem Řeky vytvořil v roce 1965 budějovický rodák, sochař František Mrázek. Je autorem největšího počtu veřejných soch v Českých Budějovicích (např. Mateřství, Malše II., Labutě, Kompozice...)

9.2 V jakém roce bylo sousoší Řeky umístěno k Dlouhému mostu?

Sousoší Řeky bylo k Dlouhému mostu umístěno v květnu 2021.

9.3 Z jakého materiálu je sousoší vyrobené?

Sousoší Řeky je vyrobené z bronzu.

+ bonusový úkol – návrh vlastního moderního domu / výtvarný úkol

+ průběžný úkol – časová osa

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVNÍŠTĚ V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

1910	Obchodní dům Leopolda Hajíčka	Ulice U Černé věže	arch. Jan Šula
1913	Budějovická spořitelna	Krajinská ul.	arch. Heinrich Ried
1914	Počátek 1. světové války		
1918	Konec 1. světové války, vznik ČSR		
1924	Stadion pro sokolský slet	Sokolský ostrov	arch. Karel Chochola
1928	Položeny základní kameny Sokolovny	Sokolský ostrov	Jar. Stránský, Jos. Šlégl
1929	Otevřen obchodní dům Baťa	Ulice Karla IV.	arch. Jindřich Svoboda
1931	Otevřen obchodní dům Sadovský	Kanovnická ul.	Jar. Stránský, Jos. Šlégl
1935	Otevřen obchodní dům Brouk a Babka	Široká ul.	arch. Karel Chochola
1936	Otevřena českobudějovická záložna	Hlavní náměstí	Jos. Václavík, Boh. Kněžek
1939	Dokončena nová úprava (dlažba)	Hlavní náměstí	arch. Pavel Janák
1939	Počátek 2. světové války		
1945	Konec 2. světové války		
1947	Otevřena Sokolovna	Sokolský ostrov	Jar. Stránský, Jos. Šlégl
1948	Počátek komunistické diktatury		
1958	Dokončení návrhu plaveckého stadionu	Sokolský ostrov	arch. Bohumil Böhm
1965	Bronzové sousoší „Řeky“	sídliště Vltava	soch. František Mrázek
1968	Obsazení ČSSR vojsky Varšavské smlouvy		
1971	Otevřen plavecký stadion	Sokolský ostrov	arch. Bohumil Böhm
1971	Socha odpočívajícího plavce	Sokolský ostrov	soch. Stanislav Zadražil
1989	Sametová revoluce		
1993	Vznik ČR		
1998	Otevřen Dlouhý most	Dlouhý most	arch. Roman Koucký
2021	Bronzové sousoší „Řeky“	umístěno k Dlouhému mostu	soch. František Mrázek